

ԻՆՉՊԷՍ ՊԷՏՔ Է ՁՏԵԼ ԶՈՒՐԵՐԸ

ՈՎԱՆԴԱԿ Սպանիոյ՝ այլ մանաւանդ վալէնցա գաւառին մէջ կամաց կամաց կը տարածուի քոլէրաս փոխադրական հիւանդութիւնը։ Ուրդ այս ախտիս առթիւ կարևոր խնդիր մի ծագեցաւ չրոյ վրայ. և յիրաւի այժմ՝ ծարաւոյ եղանակ է, և այս ժամանակս մանաւանդ՝ որդկալից ջուր գործածուելով ամէն տեղ, հարկ է ընտրելագոյն միջոց մի գտնել զայն մաքրելու և մեր աղքերականց ջրերը ըմպելի ընելու համար։

Գիտեմք բազմաց պատասխանը՝ թէ պարզուտ ունինք, և այս կը բաւէ մեր ջուրը ժայռէ բղխեալ աղանակիւ չրոյ հաւասարեցնելու համար։ Շատ լաւ. բայց անգամ մի խոշորացուցիւ դիտէ այն պայծառ ջուրը, և միտքդ կը փոխես։

Շատ անտեղութիւններ ունին գետերուն չրոց մաքրութեան համար գործածուած պարզուտ յրչեղջիք, սակայն մեր նպատակն է խօսիլ աստէն տուներու մէջ գործածուած քամոցներու վրայ։ Յայտ է, թէ շատ ատենէ ի վեր այս նիւթոյս վրայ խօսուած է. բայց որչափներ կը կարծեն թէ իրենց աղբեր ծորակէն վազած աղտոտ ջուրէն վախնալ պէտք չէ, վասն զի սոյն այս ջուրն կը զտուի քարէ կամ յածխոյ շինուած քամոցով։ Սակայն այս քամոցաց տուած խաբէական ապահովութիւնը՝ մեծամեծ վտանգներէ մին է։

Յիրաւի քամոցն կը զտէ զջուրը և կը մաքրէ ի մեծամեծ աղտեղութեանց, բուսական և կենդանական աւելորդաց, յաւազոյ և ի տղմոյ, ... բայց ոչ երբեք կը մաքրէ զայն կարգէ դուրս փոքրիկ և վնասակար ճճիներէն։ Եւ որ մեծն է, գործարանական աղտեղու-

Թիւնք քամոցին ներսը խաւ մի կը ձևացընեն կամաց կամաց, և այս մի միայն բաւական է որդանց և ճճեաց բազմանալուն։ Այնպէս որ ժամանակաւ փաւսեօրի օղապարիկ կը դառնայ քամոցն, մշակութեան յարմար հող, յորում շատ աւելի ճճիք կը լինին քան այն ջրոյն մէջ՝ զոր կ'ուզենք զտել։ Ուստի կը յանձնեն բազումք լաւ մաքրել սրբել քամոցը երբեմն երբեմն. սակայն ենթադրելով վերոյիշեալ կանոնաւոր կիրպով խաւ ձևանալն, արդեօք կը բաւէ քամոցը միայն մաքրել։ Լաւ է, մաքրենք անոր վրայ, իսկ ներսը ինչ ընենք։

Անգղիոյ մէջ ելեկտրական քամոցներ հնարուեցան, որք կազմեալ են սպինգակերպ երկաթէ, ածխոյ թիթեղներէ, և ելեկտրական անօթոց հետ հաղորդակցութիւն ունին։ Զուրը ելեկտրական հոսանաց ազդեցութեան ներքեւ կ'արձակէ թթուածին, որ կը ջնջէ զճճիս։ Սակայն այս գիտս կը ծառայէ միայն այն ճճեաց դէմ որք կը մշատուին թթուածնէն. բայց դուցէ թէ օդակեաց կոշուած ճճիք աւելի ևս բազմանան թթուածնին աճելովն։

Կան ևս տաք յախճապակեայ քամոցներ, յորս յախճապակեոյ ծակտիքը կ'արգելուն ճճեաց անցըը, բայց ոչ միայն միւս քամոցաց պէս կ'աղտոզին, այլ և սակաւաքանակ ջուր կը մատակարարեն, և զանոնք գործածելու համար մեծ ճնշումն պէտք է, զոր միշտ ձեռքերնիս չէ ունենալ։

Լաւագոյն է եռացեալ ջուր խմել, վասն զի եռացմամբ գրեթէ բոլորովին կը ջնջուին ճճիք. սակայն հարկ է քիչ մ'ատեն եռացման մէջ պահել զջուրը, և քանի մը վայրկեան չի բաւեր, ինչպէս կը համարին օմանք։ Ի Պեռլին, ֆոխի քիմիական գործանոցին մէջ եղած փորձերն կը հաստատեն, թէ գէթ քառորդ մի հարկ է եռացընել զջուրը, որպէս զի անոր ամէն բոլորջնեքն լուծուին։ Եւ բոլորովին ապահով լինելու համար՝ թէ ողջ ճճի մի չմնաց, պէտք է ամբողջ ժամ մի եռացընել զջուրը, եթէ ջուրը լի է բազմութեամբ ճճեաց. ապա թէ ոչ՝ քառորդ մի կը բաւէ։

Ամենայն մարդոյ քսակին յարմար է այս միջոցս. թէպէտ և կրնայ որ ըսել, թէ եռացեալ ջուրն կը լինի անհամ, դժուարամարս, և սակաւ օդ կը պարունակէ։

Դժոռարամարս և անհամ. պարզապէս նախապաշարմունք է այդ։ Սակաւ օդ կը պարտաւանդէ. Շարժէ զայն քիչ մը, և ահա եռացմամբ հանած օդը՝ վերստին կը դառնայ։

Սակայն ոչ որ կը բռնադատէ զքեզ զուտ ջուր ըմպելու. լաւագոյն է այս ախտիս ատեն, ճննաց պէս թեթեւ թէյ և կամ չրալից սուրճ խմել, և այսու տաք ըմպելի ալ խմած կը լինիս։

Ամառ ատեն տաք բան ըմպել յիրաւի ոչ որ կ'ախորժի. և շատերը Պուալոյի կոշնականին հետ կ'աղաղակեն։

« Տէր Աստուած, բնաւ սառ չկայ ամառուան սաստիկ ջերմութեան ատեն, Յունիս ամուռն մէջ »:

Յիրաւի բնաւ սառ չըլլայ. վասն զի, նախ ապացուցեալ է, որ մեզի մատակարարուած սառն կազմեալ է 'ի ջրոյ, յորում կան ախտաւոր բողբոջք, և ինչպէս եռացմամբ կը ջնջուին ճէիք, այսպէս սառով կը պահուին. ուստի բոլորովին աւելորդ է եռացընել զջուրը, եթէ անոր մէջ սառի կտոր դնելով՝ ճճի պիտի գոյացընես:

Երկրորդ, ապացուցուած է որ աւելի առողջութեան օգտակար է տաք քան թէ ցուրտ ըմպել: Ամերիկացի բժիշկ մի ցըցուց որ տաք ջուրն աղեաց շարժումը կ'առաւելու, կը սրբէ ներքին մաղասային մասերը, մաղձի հոսման կ'օգնէ, աղեաց մէջէն դուրս կը հանէ զայն և չթողուր որ արեան հետ խառնուի:

Ջուրն տաք պէտք է լինել, և ոչ թէ դաղլ, Թէյի կամ սուրճի բաւականութիւնը հարկ է ունենայ, այն է 39—42⁰, Դժուարահալից համար մեծամեծ օգուտներ բրած է տաք ջուրն: Վերջապէս, երեք հարիւր միլիոն ճինացիք յանյիշատակ ժամանակաց հետէ պաղ ջուր ըմպելու գաղափար չեն ունեցած. պիտի ըսես թէ ճինաց համար լաւ է, իսկ ինծի: Ստուգիւ, դու պիտի փորձես զայն. արդ զճճիս կ'ընտրես, թէ.....

ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՍԵՋԲԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆՆ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Տպագրութիւնն՝ ներկայ յառաջագիտութեանց ծնունդ տուող այս արուեստս՝ անցեալ դարուն սկիզբները միայն մուտք գտաւ Տաճկաստանի մէջ, Այն ինչ տպագրութեան գիւտն յայտնի եղաւ, նոյն ժամանակի (1483) Սուլդանն՝ Պայէզիտ Բ յատուկ հրովարտակ հանելով՝ իւր հպատակաց արգիլեց տպագրեալ գրոց գործածութիւնը՝ մահուան պատիժ սպառնալով: Այս հրովարտակը վերստին հաստատեց 1515 ին իւր որդին՝ Սէլիմ Ա, և ամենայն խստութեամբ պահուեցաւ մինչև 1720 տարին:

Այս 1720 տարւոյս մէջ Ահմէտ Գ Սուլդանն դեսպան զրկեց լուսգովիկոս Ժե Գաղղիոյ թագաւորին զՄէհմէտ. վերջինս միասին տարաւ 'ի Փարիզ իւր որդին Սայիտ էֆէնտի, որ այս առթիւ այցելութեան ելնելով Գաղղիոյ մայրաքաղաքին քանի մը տպագրատանց, հրաշացաւ տեսնելով թէ տպագրութեան արուեստն ինչպիսի բարոյական և նիւթական օգտաւէտ արդիւնք յառաջ կը բերէր, և մտածեց իւր հայրենեաց մէջ մտցընել զայն: Իւր այս դիտմանն օգ-